

IN MEMORIAM

SOFIA ȘTIRBAN (1961-2006)

O putere de convingere extraordinară, o perseverență și o tenacitate pe care nimic nu le putea înfrânge – acestea ar fi elementele cu care s-ar putea cel mai corect recompune chipul celei care, la 10 martie 2006, ne-a părăsit, după o lungă suferință.

Sofia Bodea, căsătorită Știrban, s-a născut la 30 aprilie 1961 în Șicula, județul Arad, unde a și urmat școala primară. A absolvit Liceul Pedagogic din Arad, în 1980, an de când a început și pasiunea pentru conservarea și restaurarea cărților vechi, pasiune pe care și-a consumat-o și perfecționat-o ca restaurator la Muzeul Județean din Arad. În 1988 s-a transferat la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, unde, în 1996, activitatea sa profesională a fost încununată prin înființarea Centrului Național de Conservare și Restaurare a Cărții Vechi.

Rezultatele acestui laborator de restaurare, pentru a cărui dotare și bună funcționare și-a consumat aproape întreaga energie și care a devenit în scurtă vreme unul dintre cele mai solicitate din țară, sunt oglindite în numărul mare de cărți și documente cărora le-au fost aplicate tratamente de către Sofia Știrban și micul colectiv pe care l-a creat, împreună cu soțul său, Alexandru Știrban, și căruia i s-a dedicat ca unei familii (460 de volume și documente restaurate, 63.501 volume și documente conservate).

De asemenea, prestigiul laboratorului este confirmat de premiile și titlurile obținute: premiul III pentru filmul *Arta albă și misterul filigranelor*, prezentat în 1996 în cadrul Festivalului Național de Film Documentar de Istorie și Istoria Artei organizat de Muzeul Național Cotroceni; diploma de onoare acordată în 1998 de Mitropolia Moldovei și Bucovinei; premiul național “Iosif Korodi” pentru restaurarea bunurilor bibliofile, acordat de Ministerul Culturii și Cultelor

în anul 2001; diploma de excelență acordată în 2002 de Prefectura Județului Alba și Consiliul Județean Alba pentru contribuția la restaurarea cărții. Sofia Știrban a fost membru de onoare cu titlu permanent în Consiliul Științific al Centrului Mitropolitan de Cercetări T.A.B.O.R. Iași, membru în Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, expert în restaurare-conservare, calitate în care a întocmit fișa de conservare pentru celebrul *Codex Aureus*, redactat în anul 810 pentru uzul împăratului Carol cel Mare. A fost director al unui proiect național de cercetare CERES, director al secției patrimoniu-conservare-restaurare-mediatizare și, din 2003, director general al Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia.

Toate aceste formule de recunoaștere a măiestriei și pasiunii investite în conservarea și restaurarea patrimoniului de carte sunt un indiciu suficient de concludent pentru acea latură a personalității Sofiei Știrban prin care s-a dedicat cu toată perseverența și asiduitatea profesiei pe care și-a ales-o. Și, cum aproape fiecare carte ce trece pragul unui laborator de restaurare ridică probleme specifice, continua îmbogățire a cunoștințelor este nu numai o necesitate, ci de-a dreptul o obligație. Sofia a înțeles foarte bine acest fapt, astfel că stagiilor de specializare pe care le-a urmat ca restaurator le-a adăugat și cursurile Facultății de Istorie și Filologie, specialitatea muzeologie, pe care le-a absolvit la Universitatea “1 Decembrie 1918” din Alba Iulia în 2001, an în care a fost

admisă și în programul de doctorat, cu tema *Istoricul și paleotehnica suporturilor de scriere în Transilvania*, sub coordonarea științifică a prof. univ. dr. Iuliu Paul. Ca asistent asociat al Universității albauliene, a predat, începând cu 1 octombrie 2001, cursuri privind conservarea și restaurarea bunurilor culturale confecționate din materiale de natură organică.

Tinerete, prestigiu profesional, ambiție și putere de muncă: totul la superlativ ! A vorbi despre moarte într-un asemenea context poate părea de neconceput. Dar moartea și-a făcut altfel socotelile. A preferat să o ia dintre noi tânără, deci frumoasă, și într-un moment de apogeu al carierei, ca și cum viața i-ar fi răsplătit prea repede și cu prea multă generozitate eforturile. Cât a plătit însă Sofia pentru toate aceste "privilegii" ale sorții mintea umană refuză să cunoască. În fața destinului, oricât ai fi de perplex, nu poți evita întrebarea: de ce ? Răspunsul se află însă dincolo de puterea noastră de înțelegere.

ANA DUMITRAN

Bibliografie

I. Cărți

1. *Din istoria hârtiei și filigranului: tipografia românească a Bălgradului, sec. XVII*, în seria *Bibliotheca Universitatis Apulensis*, III, Alba Iulia, 1999.
2. *Conservarea preventivă a obiectelor arheologice pe suport organic*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2002, curs universitar.

II. Studii

1. *Câteva precizări de datare, localizare și atribuire a unui codice transilvănean din sec. XVIII, obținute prin tehnici de laborator*, în *Apulum*, XXVI, 1989, p. 627-634.
2. *Restaurarea, știință și creație*, în *Revista Muzeelor*, 1991, nr. 2, p. 14-16.
3. *Restaurarea unui manuscris de secol XVI*, în *Revista Muzeelor*, 1991, nr. 3, p. 33-38.
4. *Consolidarea și restaurarea unui fragment din Tetraevanghelul slavo-român, Sibiu, 1551-1553*, în *Revista Muzeelor*, 1991, nr. 4, p. 36-39.
5. *Un aspect al relațiilor culturale dintre Țara Românească și Transilvania: exportul de hârtie*, în *Apulum*, XXVII-XXX, 1993, p. 637-643.
6. *Restaurarea a două manuscrise medievale aparținând secolului al XVI-lea și identificarea mărcilor de hârtie folosită la redactare*, în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 535-547.

7. *Restaurarea unei diplome pe pergament semnată de Nicolaus Olahus, Viena, 16 mai 1550*, în *Revista Muzeelor*, 1994, nr. 4, p. 30-33 (în colab. cu Alexandru Știrban).
8. *Restaurarea unei Psaltiri tipărite la Bălgrad în anul 1651 și identificarea mărcii de hârtie*, în *Revista Muzeelor*, 1995, nr. 1, p. 23-26.
9. *Restaurarea prin mijloace specifice hârtiei a acuarelei originale reprezentând Adunarea de la Blaj din mai 1848*, în *Apulum*, XXXIII, 1996, p. 279-282.
10. *Un program de conservare și restaurare a valorilor patrimoniale scrise: direcții și perspective*, în *Apulum*, XXXIV, 1997, p. 697-705 (în colab. cu Alexandru Știrban).
11. *Un program de conservare și restaurare a cărților și documentelor vechi la Alba Iulia*, în *Sesiunea internațională de restaurare-conservare*, Satu Mare, 1997, p. 178-188 (în colab. cu Alexandru Știrban).
12. *Aspecte esențiale și dificultăți în restaurarea bunurilor care au ca suport pergamentul*, în *Apulum*, XXXV, 1998, p. 633-639.
13. *Restaurarea unei tipărituri nedatate. Identificarea, datarea și localizarea mărcilor de hârtie*, în *Apulum*, XXXVI, 1999, p. 619-629.
14. *Studiu comparativ privind proprietățile unor tipuri de hârtie produsă manual*, în *Apulum*, XXXVI, 1999, p. 631-635 (în colab. cu Maria Popa).
15. *Aspecte ale conservării preventive în depozite de carte veche și documente*, în *Revista Muzeelor*, 1999, nr. 3-4, p. 38-45.
16. *Conservarea preventivă a manuscriselor miniate pe pergament*, în *Apulum*, XXXVII/2, 2000, p. 391-404.
17. *Fișa de conservare a manuscrisului Codex Aureus, redactat în anul 810. Prezentare rezumativă*, în *Restaurare 2000*, Iași, 2000, p. 344-351.
18. *Un aspect inedit al restaurării unui exemplar din Approbatæ Constitutiones*, în *Peuce*, XIII, seria Conservare-Restaurare, 2000, p. 221-223.
19. *Identificarea și recunoașterea filigranului din hârtia veche, folosind rețete neuronale*, în *Annales Universitatis Apulensis*, seria Matematică-Informatică, 1, 2001, p. 69-75 (în colab. cu Ioan Ileană și Remus Joldeș).
20. *Aspecte privind minima intervenție în restaurarea de carte veche*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studențești*, 5, 1999, p. 183-185.
21. *Probleme speciale apărute în procesul de restaurare a cărților vechi*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studențești*, 6, 2000, p. 181-183.
22. *Restaurarea colecției de diplome medievale pe pergament a Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, în *Apulum*, XXXVIII/2, 2001, p. 365-384.
23. *Probleme de restaurare la o carte veche românească*, în *Apulum*, XXXVIII/2, 2001, p. 353-357 (în colaborare cu Elena Czifra și Maria Radu).
24. *Promovarea activității de salvare, conservare și restaurare a patrimoniului cultural-național bibliofil prin mijloace multimedia*, în *Patrimonium Apulense*, I, 2001, p. 235-238.

25. *Restaurarea și aciditatea hârtiei*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești*, 7, 2001, p. 283-290 (în colaborare cu Marius Anghel).
26. *Metode și tehnici de identificare a filigranului din hârtia veche*, în *Annales Universitatis Apulensis*, seria Historica, 6, 2002, p. 275-281 (în colaborare cu Ioan Ileană și Remus Joldeș).
27. *Addenda la Din istoria filigranului: tipografia românească a Bălgradului*, sec. XVII, în *Annales Universitatis Apulensis*, seria Historica, 7, 2003, p. 229-232.
28. *O analiză comparativă cu privire la metodele folosite pentru tratamentul cărților și operelor de artă pe suport papetar. Dezbateri în literatura de specialitate*, în *Apulum*, XL, 2003, p. 535-548 (în colab. cu Alexandru Știrban).
29. *Un exemplar al Bibliiei de la București, 1688. Filigranele hârtiei suport și elementele de legătură*, în *Apulum*, XLI, 2004, p. 645-648 (în colab. cu Alexandru Știrban).
30. *Restoration of a collection of manuscript maps in the National Union Museum Alba Iulia*, în *Cartographica Hungarica*, 8, 2004, p. 64-66.
31. *Caracterizarea cu aparatură spectrală a suportului papetar al manuscriselor în procesul de conservare și restaurare*, în *Apulum*, XLII, 2005, p. 469-479 (în colab. cu Eugen Darvasi, Monica Ursu, Despina Gomoiescu, Alexandru Știrban, Mircea Chintoanu, Sergiu Cadar).
32. *Prezentarea modului de propunere a proiectului Metode și tehnici de investigare și tratament a suporturilor papetare în scopul conservării preventive și restaurării cărților și lucrărilor de artă din muzee și biblioteci în cadrul competiției naționale de cercetare-dezvoltare în 2002*, în *Apulum*, XLII, 2005, p. 479-497 (în colab. cu Monica Ursu, Despina Gomoiescu, Alexandru Știrban, Mircea Chintoanu, Eugen Darvasi).